

Relative non-standard în franceză și în română: elemente pentru o gramatică comparată a „greșelilor”

ELENA SOARE

Facultatea de Limbi Străine
Universitatea din București

1. Introducere

Sintaxa relativelor a făcut obiectul multor studii în lingvistică, iar de curând s-a abordat, în literatura de limbă franceză, și zona relativelor „non-standard”, adică a relativelor considerate „greșite” de către gramatica normativă, mai ales în cadrul studiilor legate de analiza discursului oral.

Articolul de față se ocupă de câteva cazuri de relative non-standard în limba română, cu scopul de a propune o clasificare a tipurilor de „greșeli” posibile, prin comparație cu cele studiate în franceză. Este vorba despre structuri frecvent întâlnite în româna vorbită, de genul:

- (1) a omul care a venit nevastă-sa
- b omul care l-am văzut
- c mașina care m-am plimbat cu ea
- d sînt unii care eu nu-i înțeleg

Vom arăta de asemenea în ce fel aceste producții lingvistice se pot încadra într-o descriere generală a relativelor; pe de altă parte, vom vedea că aceste aparente „dezordini gramaticale” sînt un „simptom” al apartenenței românei la aria limbilor romanice, în special prin comparație cu franceza.

2. Relative standard și relative non-standard în franceză și în română

2.1. Structura generală a relativelor standard

Relativele conforme regulilor gramaticale (relative standard) sînt caracterizate, în general în limbile romanice, de următoarele proprietăți (cf. Godard 1992, 21 - 24):

- sînt fraze aflate în domeniul unui GN
- sînt fraze prevăzute cu o poziție de subordonare (Comp)
- GN nominal aflat la stînga relativei este antecedentul, iar GN aflat în interiorul relativei este un GN anaforic.
- V are aceleași forme ca într-o frază non relativă: el se poate afla fie la un timp finit, fie la un timp non finit (în special infinitivul, dar și forme participiale).

Aceste proprietăți se realizează în exemple-tip ca:

- (2) a un argument pe care nimeni nu îl folosise
- b un argument la care nimeni nu se gîndise
- c un argument despre care am discutat deja
- (3) a un argument que personne n'avait utiliséⁱ
- b un argument pe care nimeni nu îl utilizase
- c un argument auquel personne n'avait songé
- d un argument la care nimeni nu se gîndise
- e un argument dont nous avons déjà discuté

un argument despre care am discutat deja

Tot conform prezentării generale din Godard 1992, este necesar să menționăm, pentru descrierea generală a relativelor standard, faptul că, în structura de adîncime, GN relativizat se găsește într-o poziție funcțională sau argumentală, astfel: este complement direct în exemplele (a) și complement indirect în exemplele (b). În relativă, această poziție argumentală nu este ocupată, în schimb este exploatată o poziție non funcțională, cea de Comp, ocupată de elementul introductor al relativei, analizat tradițional ca un pronume relativ. „Structura relativei constă tocmai în punerea în relație a acestor două poziții, care manifestă o dublă dependență” (Godard 1992, 22).

2.2 Tipuri de relative non-standard

Relativele non-standard apar mai ales în limba populară, orală, colocvială. Ele se caracterizează în primul rînd prin diferențe legate de forma elementului introductor și de absența GN argumental din subordonată.

Cele mai multe relative non-standard prezintă descompunerea într-un element „passe-partout”, la origine pronume relativ, dar care pierde proprietățile care caracterizează pronumele relativ (în special flexiunea) și un „decumul” (cf. Guiraud 1965): se adaugă un pronume, un GPrep sau o simplă prepoziție care asigură marcarea funcțiilor, altfel spus se separă funcția de COMP de cea de GN argumental. Această analiză este sugerată, pentru română, și de Guțu Romalo (2000), care discută pe scurt structurile din română în care apare *care* în loc de *pe care* (relativele în care pronumele relativ are funcție de obiect direct).

„Greșeala derivă chiar din funcția pronumelui relativ... [care] are rolul îndeplinit uneori de o conjuncție. (...) Această similitudine funcțională între *care* și *că* face să se neglijeze calitatea de pronume a lui *care*. (...) Exprimarea neatentă (...) tinde să trateze pronumele *care* ca pe o conjuncție, deci cuvînt invariabil, fără alt rol decît acela de a lega propoziții.” (51-52)

Fenomenul apare atît în franceză cît și în română. El este semnalat de gramaticile normative ca o abatere de la normele limbii, dar a fost luat în considerație, mai ales în literatura franceză, în scopul de a analiza particularitățile structurale ale construcțiilor respective.

Aceste structuri deviante din perspectiva gramaticii normative au fost tratate, pentru română, în special în lucrări de cultivare a limbii, cum ar fi Iordan 1948, Avram 1986. În trecut, ele au fost semnalate și în anumite gramatici tradiționale (Gramatica Academiei, 1966, vol I, 162)ⁱⁱ. Ele nu sînt de dată recentă în română; sînt binecunoscute încă din scrierile lui Caragiale. Dezvoltarea mijloacelor de comunicare în masă și mai ales democratizarea lor în ultimele decenii a dus însă la o mult mai largă circulație a acestor structuri.

Avram 1986 propune o sistematizare a tipurilor de greșeli legate de folosirea pronumelui relativ *care*:

– legate de flexiune (aparitia pronumelui într-o formă necorespunzătoare cu funcția sintactică, și anume într-o formă invariabilă):

(4) cartea care am cumpărat-o (în loc de *pe care*)

– greșelile referitoare la acordul în gen și număr (în situația în care pronumele relativ se găsește la cazul genitiv):

(5) fata a cărui caiet (în loc de *al cărei*)

– anacoluturile de diverse tipuri (lipsa de legătură între care și regentă sau / și continuarea propoziției atributive) de exemplu, tipul caragialesc:

(6) „Reclam, pardon, onoarea mea, care m-a-njurat, și clondirul cu trei kile mastică prima, care venisem toc-m-atunci cu birja”.

– abuzul de care, mai ales în situația în care antecedentele pot fi confundate

– greșeli de topică - dislocări:

(7) a cel mai tânăr membru al grădinii zoologice din Berlinul de vest, pe care îl ocrotește familia Rahn

b Mafia a fost incriminată și de deputatul comunist italian Pancrazio de Pasquale, membru în Partidul vest-european, pe care o consideră responsabilă de deturnarea a milioane de dolari.

Autoarea semnalează de asemenea coexistența anacolutului și folosirea pronumelui într-o formă invariabilă (între care se poate stabili și o relație de cauzalitate):

(8) Jake la Motta, boxerul care, despre modul în care uneori și-a apărat în ring șansele, sînt multe de spus.ⁱⁱⁱ

În articolul de față, ne vom limita la așa-zisele „greșeli” considerate de Avram 1986 ca legate de flexiunea pronumelui relativ. Ele constituie o clasă bine delimitată atât în română, cât și în franceză (dar și în alte limbi romanice, cf. Blanche-Benveniste 1997), punînd în mișcare mecanisme asemănătoare.

Aceste relative non-standard se întîlnesc frecvent în română și pot fi clasificate după funcția sintactică îndeplinită de pronumele relativ:

(9) a e autobuzul care merg eu în fiecare dimineată cu el

b sînt unii care eu sînt mai deștept decît ei

c am găsit niște lucruri care nu sînt deloc mulțumit de ele

d problemele care am vorbit deja despre ele

e sînt niște chestii care dacă le vezi, îți vine să mori de rîs^{iv}

Caracteristica generală a acestor structuri este că pronumele relativ are o formă invariabilă, *care*, indiferentă la marcarea cazului, fie morfologic, fie cu ajutorul prepoziției, iar în relativă apare un constituent care îi preia cazul și funcția sintactică.

Pentru franceză, Gadet 1989, 147-148 clasează relativele „non-standard” în relative realizate cu un clitic pronominal, un GPrep sau un posesiv:

(10) a l'homme que j'en parle
omul care vorbesc despre el

b l'homme que je parle de lui
omul care vorbesc despre el

c l'homme que je parle de sa femme
omul care vorbesc despre soția lui

Acestea corespund exact descrierii făcute mai sus pentru română, adică prezintă separarea elementul subordonator Comp *que* și realizarea sintactică a funcției sintactice de complement în interiorul relativei (prin intermediul pronumelui sau al GPrep). Este vorba de ceea ce s-a numit din terminologia franceză „relative cu decumul”. Ele vor reprezenta nucleul comparației noastre.

Un alt tip identificat de Gadet 1989 este relativa defectivă, care prezintă numai elementul *que* în poziție Comp și nu realizează funcția sintactică cerută de antecedent:

(11) l'homme que je parle

Acest al doilea tip de relative non-standard (defective) identificate în franceză apare frecvent și în română:

(12) problemele care am discutat deja
Se remarcă faptul că relativele standard defective se află într-o strânsă relație cu fenomene de tematizare; mai precis, tematizarea duce la structurile relative non-standard:

- (13) a ce que tu te rends pas compte
ceea ce nu-ți dai seama
b ce qu'il faut s'occuper / c'est de répondre tout de suite
ceea ce trebuie să ne ocupăm / este să răspundem imediat

În română, fenomenul se înregistrează, de asemenea, cu anumite particularități pe care le presupune aici combinația între pronumele demonstrativ și pronumele relativ, *ceea ce*, după cum remarcă Guțu Romalo 2000, 94; este vorba de construcții anacolitice de genul:

- (14) am primit aprecierile făcute, ceea ce vă mulțumesc
Pe de altă parte, plasate la începutul frazei, grupările pronominale duc de asemenea deseori la construcții anacolitice:
(15) celor care le-a căzut în mână

Al treilea tip identificat de Gadet 1989 este relativa pleonastică, în care această funcție se realizează redundant, atât prin forma elementului introductor, marcat pentru caz, cât și prin prezența unui GN (pronume) sau GPrep cu funcția corespunzătoare:

- (16) a l'homme dont j'en parle
b l'homme dont je parle de sa femme

Relativele „pleonastice” nu apar în română. Motivul este reprezentat de faptul că în această limbă este imposibilă marcarea dublă a funcției sintactice a GN relativizat:

- (17) *problemele despre care am discutat despre ele
*fata cu care m-am întâlnit cu ea aseară

Problema care s-ar putea pune aici ar fi mai degrabă în legătură cu posibilitatea relativelor pleonastice din franceză; acest tip de greșeală pare neașteptat deoarece încalcă sever un principiu universal gramatical, și anume imposibilitatea de a atribui același rol semantic la doi constituenți diferiți. Aceste structuri sînt un rezultat al fenomenului de hipercorectitudine; ele sînt generate prin același mecanism ca relativele cu decumul, de fapt au aceeași structură, diferită fiind doar forma elementului introductor, care manifestă flexiunea de caz adecvată, dar disociat de funcție; se poate spune că *dont* este aici la fel de rigid ca și *que*, un simplu Comp.

O varietate intermediară între ultimele două clase este în franceză cea în care GPrep se reduce la o singură prepoziție:

- (18) elle avait son manteau qu'elle allait régulièrement au marché avec
(19) le gars que les flics étaient dessus / il saignait comme un boeuf

Aceste exemple aduc o complicație suplimentară legată de faptul că, spre deosebire de normele francezei standard, prezintă și o reluare a GN antecedent în poziție de subiect (în exemplul (19), *le gars... qui*). Această caracteristică nu este legată de structura relativelor, ci este o caracteristică mai generală a subiectului în franceza contemporană vorbită.

Varietatea cu prepoziție izolată este o „greșeală” imposibilă în română:

- (20) *autobuzul care urc eu în
*problemele care am discutat deja despre

În sens invers, apar în română structuri non standard inexistente în franceză, de pildă cele legate de „decumulul” funcției de obiect direct, marcate în româna standard prin acuzativul prepozițional:

- (21) a omul care l-am văzut (non-standard)
 c omul pe care l-am văzut (standard)
 c l'homme que j'ai vu (standard)
 d *l'homme que je l'ai vu (agramatical în orice varietate a limbii franceze)

În cele ce urmează, ne vom ocupa de relativele non-standard pe care le-am putea numi „comune”, cele în care are loc, conform expresiei preluate de Blanche-Benveniste 1997 de la Guiraud 1965, un „decumul” al elementului introductor și al funcției corespunzătoare. Vom vedea că ele urmează în mare același model sintactic în franceză și în română. Vom aborda de asemenea problema diferențelor dintre cele două sisteme non-standard, și vom vedea că ele se pot deduce din diferențe parametriche, mai generale, care opun sistemele francezei și românei în general.

3. O analiză sintactică a relativelor non-standard „cu decumul”

În vederea unei analize, propunem mai întâi o clasificare a acestor structuri după funcția sintactică a constituentului relativizat care ar constitui, în varianta standard, antecedentul pronumelui relativ.

a. *Relativizarea subiectului*

În relativele standard cu relativizarea subiectului, pronumele relativ are funcție de subiect. Fenomenul descris mai sus, caracteristic relativelor non-standard, duce la repetarea subiectului, mai precis la apariția unui GN cu rol de subiect care „eliberează” pronumele relativ de această funcție, lăsându-i doar rolul de Comp, element funcțional de subordonare. Se înregistrează frecvent structuri de tipul:

- (22) e un om care el nu-și dă seama prea bine ce face
 (23) a c'est nous les pauvres Français qu'on paie la redevance^v
 noi sărmanii francezi sîntem cei care plătim datoria
 b c'est ma femme qu'elle s'occupe un peu de ça
 soția mea e cea care ea se ocupă un pic de asta
 c il y en a un que tous les jours il vient à la porte
 e unul care în fiecare zi el vine la ușă
 (24) ceux-là qui [kiz = qui ils] étaient pour Hitler
 aceia care [ei] erau cu Hitler
 cei care erau cu Hitler

Același fenomen se manifestă atît în româna, cît și în franceza vorbită. În exemplele de mai sus, se observă exprimarea funcției sintactice de subiect printr-un pronume care urmează imediat elementul introductor, ceea este redundant dacă se consideră că elementul introductor este un pronume.

Fenomenele de acest gen sînt favorizate de distanța sintactică între principală și subordonată. Acest lucru se poate observa în următoarele exemple, în care între principală și relativă se intercalează subordonate circumstanțiale, condiționale sau spațiale. Glosele românești sînt structuri perfect plauzibile în română; și aici distanța sintactică favorizează ruptura între principală și subordonată.

- (25) En Arabie, près de la Mer Rouge, il y a une fontaine que si les brebis en boivent, elles muent de couleur.
 în Arabia, lângă Marea Roșie, există o fîntînă care dacă oile beau din ea, își schimbă culoarea
 (26) c'est des petites bricoles que si on les fait après on est mal

- sînt niște chestii care dacă le faci pe urmă e de rău
- (27) il y a des médicaments que si tu t'en passes, après tu es en plus grand danger
există medicamente care dacă nu le iei, pe urmă ești în pericol
- (28) le sanglier c'est une bête que quand vous l'avez pourchassée à un endroit il revient pas
mistrețul este un animal care cînd l-ai urmărit undeva, nu mai vine înapoi
Relativizarea subiectului este compatibilă cu fenomenul de decumul, atît în franceză, conform celor stabilite în literatură (v. mai sus), cît și în română:

- (29) a sînt unii care ei nu cred că...
b ceux qu'ils étaient pour Hitler

Pe marginea acestui tip de structuri pot apărea variații în care subiectul este cu totul altul decît cel prevăzut de structura sintactică a principalei, ca exemplul citat în introducere:

- (30) sînt unii care eu sînt mai deștept decît ei

Este vorba în esență de același fenomen sintactic amintit mai sus, și anume de separarea rolului de Comp de funcția sintactică de subiect. Această funcție sintactică este asigurată de un pronume care reia antecedentul sau de un cu totul alt pronume, fără legătură referențială cu vreun element din așa-zisa principală. De fapt, pronumele relativ standard este o anaforă; el reia obligatoriu un antecedent, și forma lui depinde de anumite trăsături semantice și morfo-sintactice ale antecedentului. În structurile pe care le analizăm, această legătură anaforică dispăre. Pronumele este un pronume în adevăratul sens al cuvîntului, interpretîndu-se „liber”, și nu prin relație de coreferință cu un antecedent.

b. Relativizarea obiectului direct

Relativizarea obiectului direct presupune, după cum s-a văzut mai sus, diferențe între română și franceză:

- (31) a l'homme que j'ai vu
b *l'homme que je l'ai vu
c omul care l-am văzut
d omul pe care l-am văzut
- (32) a chestiunile care le am de rezolvat sînt complicate^{vi}
b întrebarea care o punem
c studierea fenomenului care îl reprezintă TBC-ul

sau în frazele introduse printr-un relativ compus:

- d invităm în studioul nostru cei ce doresc...
e chema pe cei care îi indica directorul^{vii}

După cum se vede în (31), franceza are acces la o singură structură, decumulul nu poate apărea pentru funcția de obiect direct, ceea ce de fapt duce la un spațiu vid în sistemul relativelor non-standard din franceză. Româna în schimb deține variante non-standard ale acestui tip de relativă. Cazul acuzativ în relativa non-standard nu este marcat prin prepoziția *pe* asupra pronumelui relativ, marcarea acuzativului este preluată de cliticul de dublare, *l-*. În celălalt sens, în franceză nu există nici acuzativul prepozițional, cazul acuzativ nefiind marcat morfologic, și nici fenomenul dublării prin clitic, nici în franceza standard și nici în alte varietăți. Inexistența acestui tip de relativă non-standard în franceză este prevăzută de structura generală a francezei, care nu marchează morfologic cazul acuzativ și nu permite dublarea clitică.

Pe de altă parte, analiza pe care o sugerăm pentru română este că aici cliticul de dublare preia complet funcția pronumelui relativ, care așa cum am afirmat devine o simplă conjuncție, un element introductor fără funcție sintactică. În acest sens, cliticul nu mai este „de dublare”, ci chiar complementul direct. Întrebarea care ar putea apărea este de ce nu este posibilă apariția unui complement direct cu *pe* în relativă, adică exemple de tipul:

(33) ??omul care (l-)am văzut pe el

O posibilitate de a explica absența acestei „devieri” vine de la natura pronumelor folosite. Probabil complementul clitic *l-* preia și funcția anaforică a relativului, care nu ar putea fi asigurată de pronumele tonic precedat de prepoziție.

c. Relativizarea obiectului indirect

Relativizarea obiectului indirect are versiuni non-standard atît în română, cît și în franceză. S-ar putea diferenția aici relativizarea unui dativ și relativizarea complementelor prepoziționale. Ele funcționează diferit. În franceză, decumulul apare, spre deosebire de situația obiectului direct, dat fiind faptul că dativul este marcat morfologic (în cazul pronumelor) sau printr-o prepoziție (în cazul numelor). Procedeu folosit în decumul este fie un pronume în dativ, fie un pronume precedat de prepoziție, în funcție de regimul verbului:

(34) a l'homme que je lui ai dit de venir

b omul care i-am spus să vină

c Fata care mi-ai vorbit de ea e tare neserioasă (Pană Dindelegan 2002)

Blanche-Benveniste 1997, 104 face observația că fenomenele menționate se întîlnesc mai ales în cazul în care în relativă apar anumite verbe, cel mai adesea cu *parler* 'a vorbi', *avoir besoin* 'a avea nevoie', *se servir* 'a se folosi', *se souvenir* 'a-și aminti', *être content* 'a fi mulțumit':

(35) a la chose que je vous parlais

lucrul care vă spuneam

b avant même d'écouter ce que le client avait besoin

înainte chiar de a-asculta ceea ce clientul avea nevoie

c dans l'autre moulin qu'on ne se sert plus

în cealaltă moară care nu ne mai folosim

d la chose que je me souviens

lucrul care îmi amintesc

e la chose qu'on était le plus content

lucrul care eram cei mai mulțumiți

f les endroits qu'on se perdait

locurile care ne rătăceam

Autoarea dă de înțeles că este vorba de o constrîngere lexicală, dar este evident că fenomenele de care vorbim sînt favorizate de verbele care selecționează un complement indirect. Această funcție oblică este marcată la nivelul pronumelui relativ, care prezintă o reminiscență de caz morfologic, aici dativul. Pe de altă parte, complementul indirect este cel mai adesea prepozițional în franceză, iar în română poate fi dativ sau prepozițional. În cazul în care avem de-a face cu obiect prepozițional, se exprimă funcția respectivă printr-un GN precedat de prepoziție în interiorul relativei. Mecanismul este deci același în ambele limbi. Găsim chiar construcții perfect paralele; a se compara (35)b și (36):

(36) (tot) (ceea) ce avem nevoie

Această construcție este probabil derivată prin analogie cu „ceea ce ne trebuie”. Dacă în franceză versiunea standard comportă pronumele relativ la forma corespunzătoare, *dont*, *ceea ce*, în română este marcat acuzativ, și nu poate funcționa în această structură. Interesante sînt încercări de recuperare hipercorectă cum ar fi:

(36)' de tot ce are nevoie pielea ta (publicitate Nivea)

În cazul celorlalte obiecte prepoziționale, franceza prezintă o structură imposibilă în română, și anume ceea ce se numește prepoziții orfane sau preposition stranding în literatura generativă; exemplele sînt cele din (18-20) de mai sus, pe care le repetăm aici.

(37) elle avait son manteau qu'elle allait régulièrement au marché avec

(38) le gars que les flics étaient dessus / il saignait comme un boeuf

(39) *autobuzul care urc eu în

*problemele care am discutat deja despre

De fapt, aceste structuri sînt în franceză la limita acceptabilității standard; ele nu fac parte neapărat din sistemul non-standard. Deși fenomenul de „lăsare a prepoziției în spate” nu este atît de frecvent în franceză pe cît este în engleză, el începe să fie destul de dezvoltat. Am dori să sugerăm și aici o direcție explicativă. După cum se știe, prepozițiile și adverbele formează adesea în română perechi funcționale, în sensul că adverbul joacă rolul unui GP. Astfel, dacă structurile „greșite” din (39) sunt agramaticale în orice variantă a limbii române, corespondentele lor cu adverbe sînt atestate:

(39') apartamentul care ne-am instalat înăuntru

Datorită posibilității de funcționare ca grup, adverbul recuperează parțial gramaticalitatea structurii în română. În franceză în schimb, „adverbializarea” prepoziției nu este legată de schimbare de formă; de altfel se poate remarca și că româna, spre deosebire de franceză, prezintă așa-zisele prepoziții articulate. Deci, prepozițiile din franceză și din engleză pot forma un grup numai în prezența urmei GN deplasat, ceea ce în română nu este posibil. Este însă posibilă transmiterea trăsăturilor nominale prepoziției, care se „adverbializează” și poate constitui un grup independent. În (39'), același mecanism de tip decumul se instalează, numai că decumul este de data aceasta o prepoziție adverbializată.

În urma acestei treceri în revistă, se poate formula generalizarea că atît în franceză, cît și în română evoluția se face spre o descărcare a poziției Comp de mărcile de caz. S-ar putea vorbi despre o tendință de simplificare care face ca relativele romanice să evolueze spre o formă de relative de tipul celor cu *that* în engleză, în care elementul introductor nu primește funcție sintactică, ci servește exclusiv la marcarea frontierei subordonatei^{viii}. Ca și *that*, *que* și *care* capătă proprietăți de element funcțional: invariabilitate, lipsă de sens etc.

În favoarea acestei analize se poate invoca un alt argument care ține de tipul elementului introductor al relativei. Româna populară, spre deosebire de franceză, prezintă un alt tip de relative, introduse printr-un Comp care nu este de natură pronominală, comparabile deci cu relativele în *that* din engleză; este vorba de complementorul *de*, care introduce în special subordonate non finite în română.

(40) a Lucrul de-mi ziseși e cunoscut în tot satul.

b Omul de l-ai văzut intrînd e noul nostru prefect.^{ix}

Aici avem de a face cu o varietate de relative în care cumulum de funcții este evitat cu succes, deoarece subordonata relativă, după modelul subordonării complete, este introdusă printr-un element care nu este în același timp și un constituent al ei. Modelul non-standard cu *care* este o etapă intermediară între cele două tipuri de relative.

Un alt argument este oferit de franceză. Blanche-Benveniste 1997, 102-104 remarcă fluctuațiile formei elementului introductor în franceza vorbită^x care în relativele standard este, pentru subiect, *qui*; forma *que* apare însă destul de des atunci când este vorba despre un subiect inanimat.

(41) (c'est) la poussière de silice qu'est mélangée
(este) praful de siliciu care este amestecat

Această variație ilustrează diferența de funcții ale elementului introductor: *qui* poate fi pronume relativ, dar și complementor; exemplele ilustrează situația în care cele două funcții sînt dissociate. Forma *que* ar corespunde numai funcției de complementor.

În același sens, în română, elementul *ceea ce* înlocuiește pronumele *care* atunci când antecedentul este inanimat și este supus aceluiași tratament de „rigidizare”, trecînd și el în clasa unui element funcțional, pur introductor, după cum o arată, în exemplele de tipul (14) de mai sus, absența de legătură sintactică și semantică între subordonată și principală.

(42) ceea ce vă mulțumesc foarte mult.

4. Concluzie

Relativele non-standard reprezintă, atît în română, cît și în franceză, structuri bazate pe simplificarea procedurilor de subordonare, avînd ca rezultat disocierea principalei și a subordonatei, care nu mai au practic un argument în comun. Același procedeu, „decumulul”, se folosește în cele două limbi, însă în maniere specifice fiecăreia, și care depind de diferențe de ordin mai general între cele două limbi, și anume: marcarea morfologică a cazului, tratarea prepoziției în cadrul fenomenelor de deplasare a unui constituent sau reluarea clitică în cazul românei. Se pot astfel degaja reguli care prevăd tipurile de structuri non-standard posibile. „Greșelile” se supun așadar constrîngerilor gramaticale proprii fiecărei limbi, fiind de fapt prevăzute de variațiile parametrice interlingvistice.

NOTE:

ⁱ Aceste exemple sînt preluate, ca și caracterizarea generală, de la Godard 1992.

ⁱⁱ Gramatica Academiei nu menționează decît structurile non-standard de tip anacolul, în care nu este clar care este antecedentul pronomului relativ.

ⁱⁱⁱ Vom regăsi această corelație în analizele propuse în literatura franceză. Anacolutul, fiind o construcție care bazată pe ruptura sintactică și semantică în interiorul unei fraze, presupune interpunerea unor sintagme între elementul relativ și subordonata în care acesta ar trebui să joace un rol sintactic, ceea ce după cum vom vedea favorizează disocierile care caracterizează relativele non-standard.

^{iv} Exemplele din română a căror sursă nu este semnalată au fost înregistrate de noi în diferite situații de discurs (în autobuz, pe stradă, la emisiuni TV sau radio) sau ne-au fost raportate de diferiți informatori.

^v Exemplele aparțin lui Blanche-Benveniste 1997.

^{vi} Exemplu preluat de la Pană Dindelegan 2002.

^{vii} Exemple preluate de la Guțu Romalo 2000.

^{viii} Engleza prezintă mai multe tipuri de relative. Există relative cu Comp ocupat de un pronume (tip *wh*), și relative cu Comp ocupat de *that*, sau pur și simplu neocupat. Elementul *that* este o simplă conjuncție, un element funcțional invariabil, care poate introduce relative față de orice tip de antecedent:

The man that you saw is here.

The table that you bought is heavy.

^{ix} Exemplele sunt preluate de la Pană Dindelegan 2002.

^x Aici ar fi însă vorba de o trăsătură care caracterizează nu numai franceza populară, ci și franceza vorbită în general.

Bibliografie

- AVRAM, MIOARA, 1986, „Greșeli în folosirea pronumelui *care*”, în *Limba Română*, nr.1, 66-69
- BLANCHE-BENVENISTE, CLAIRE, 1997, *Approches de la langue parlée en français*, Ophrys
- GODARD, DANIELÈLE, 1992, *La syntaxe des relatives en français*, Editions du CNRS
- GADET, FRANÇOISE, 1989, „Les relatives non-standard saisies par les grammaires”, *LINX* n° 20, 37-49
- 1992, *Le français populaire*, PUF, Collection *Que Sais-je?*
- 1995, „Les relatives non standard en français parlé: le système et l'usage”, 141-162, în *La Subordination dans les langues romanes*, Copenhaga: *Etudes romanes* nr. 34
- *** 1966, *Gramatica limbii române*, Editura Academiei
- GUIRAUD, PIERRE, 1965, *Le français populaire*, PUF, Collection *Que sais-je?*
- GUȚU ROMALO, VALERIA, 2000, *Corectitudine și greșală. Limba română de azi. Versiune nouă*, Humanitas Educațional
- IORDAN, IORGU 1948, *Limba română actuală. O gramatică a greșelilor*, ediția a doua, București, 324-325
- PANĂ DINDELEGAN, GABRIELA, 2002, „Propuneri de exerciții privind atributul și atributiva și rezolvările lor”, în *Limba și literatura română*, nr. 3/ 20, 46-55

Résumé

Les relatives non-standard ont été jusqu'à maintenant étudiées plutôt dans une perspective normative, surtout pour le roumain. Le présent article se propose de montrer qu'une partie de ces structures, appelées relatives avec décumul, présentent, aussi bien en roumain qu'en français, une syntaxe propre, bien définie, et ne sont pas tout simplement des déviations à exclure du système de la langue. Ceci est montré également par le fait que seulement certains types d'erreurs sont possibles, et ce phénomène repose sur les paramètres de la langue en question.